

РЕЦЕНЗІЯ
кандидата економічних наук, доцента
Нагірної Оксани Вікторівни
на дисертаційну роботу Маланчука Антона Михайловича
«УПРАВЛІНСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ
ВПЛИВУ ЗАГРОЗ»
подану на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю
073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Діяльність сучасних підприємств відбувається в умовах посилення нестабільності зовнішнього середовища. На нього впливають глобалізаційні процеси, суспільні трансформації, зростання соціальної напруженості та динамічні зміни економічної кон'юнктури. У таких умовах зростає роль соціально-економічної складової діяльності підприємства, яка поступово набуває статусу ключового чинника забезпечення його стійкості та безпеки. Це зумовлює необхідність переосмислення підходів до управління внутрішніми соціальними та економічними процесами як основи стабільного розвитку підприємства.

Актуальність дослідження посилюється розширенням спектра сучасних загроз, які впливають на діяльність суб'єктів господарювання, набуваючи складного, багатовимірного та динамічного характеру. Поряд із традиційними економічними ризиками все більшого значення набувають соціальні виклики, що проявляються у трансформації ринку праці, міграційних процесах, зниженні рівня трудового потенціалу та погіршенні соціальних гарантій працівників. Це вимагає формування нових управлінських підходів, здатних інтегрувати економічні та соціальні аспекти безпеки підприємства в єдину систему реагування на загрози.

В умовах високої мінливості та непередбачуваності зовнішнього середовища особливої ваги набуває розроблення ефективного управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства, який би

мав адаптивний, превентивний та стратегічний характер. Такий механізм повинен забезпечувати не лише оперативне реагування на загрози, але й формування довгострокової стійкості підприємства через розвиток соціального капіталу, підтримання належного рівня мотивації персоналу, стабільності внутрішніх процесів і підвищення якості управлінських рішень.

Дисертація Маланчука А.В. є науковим дослідженням, у якому здійснено теоретичне узагальнення та розроблено прикладні положення щодо формування управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ у межах науково-дослідної теми «Економічна безпека соціально-економічних систем: проблеми теорії та практики» (0121U112498, 0124U004437).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Сформульовані у дисертаційній роботі Маланчука А.В. наукові положення, висновки та рекомендації, що подані до захисту, дають підстави стверджувати, що підхід автора до розроблення управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу загроз характеризується системністю, глибиною та належним рівнем наукового опрацювання. Варто відзначити, що здобувач продемонстрував високий рівень наукової підготовки, що проявляється у комплексному аналізі сучасних теоретичних і прикладних напрацювань за обраною тематикою.

Автором обґрунтовано доцільність використання відповідного методичного інструментарію, що забезпечило логічність і послідовність дослідження. Позитивною є інтеграція як загальнонаукових, так і спеціальних методів, що сприяло досягненню поставленої мети та вирішенню визначених завдань. Важливим також є те, що основні результати дослідження пройшли апробацію на наукових заходах різного рівня, що підвищує рівень їх достовірності та практичної значущості.

Узагальнюючи, можна зазначити, що отримані результати мають наукову новизну та створюють підґрунтя для подальшого розвитку теоретико-методичних підходів і прикладних аспектів формування ефективного управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз.

Науковий рівень дисертації та наукових публікацій здобувача. Дисертаційна робота викладена державною мовою та оформлена з дотриманням чинних вимог Міністерства освіти і науки України. Обсяг і зміст основної частини узгоджуються з міждисциплінарною освітньо-науковою програмою «Економічна безпека соціально-економічних систем». Послідовність викладення матеріалу, дотримання наукового стилю, а також належний рівень аргументації положень і сформульованих висновків свідчать про високий рівень представленого дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методичні аспекти управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз» обґрунтовано необхідність формування ефективних управлінських підходів до забезпечення безпеки підприємства в умовах посилення зовнішніх і внутрішніх ризиків. Уточнено сутність управлінського механізму як цілісної системи взаємопов'язаних елементів, що спрямовані на досягнення належного рівня захищеності та сталого розвитку підприємства, а також запропоновано модель, яка охоплює ключові процеси його функціонування. Узагальнено зміст поняття соціально-економічної безпеки як стану захищеності соціальних і економічних інтересів підприємства, орієнтованого на стабільність і конкурентоспроможність. Визначено методичні засади формування управлінського механізму з урахуванням основних функціональних складових та окреслено його роль у системі забезпечення безпеки підприємства.

У другому розділі «Комплексний аналіз забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств в умовах впливу сучасних загроз» проведено системний аналіз функціонування підприємств хімічної промисловості з урахуванням дестабілізуючих чинників, зокрема наслідків повномасштабної

війни, що суттєво трансформували економічне середовище та підвищили значущість галузі. Виявлено ключові тенденції змін у виробничій, фінансовій та соціальній сферах діяльності підприємств, а також обґрунтовано вплив макроекономічних і галузевих факторів на їхню стійкість. Запропоновано підхід до інтегрального оцінювання соціально-економічної безпеки на основі агрегування нормалізованих показників, що дозволило визначити пріоритетність загроз і сформувати інформаційну базу для управлінських рішень. Крім того, розроблено методичний інструментарій оцінки ефективності управління безпекою, який поєднує економічні та соціальні індикатори, а його апробація дала змогу оцінити рівень безпекового потенціалу підприємств і виявити проблемні аспекти їх функціонування.

У третьому розділі «Напрями удосконалення управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз» розроблено інформаційно-аналітичне забезпечення системи безпеки підприємства з урахуванням процесів цифровізації, зростання ролі даних та інформатизації управлінських процесів. Сформовано логічну послідовність виконання інформаційних завдань, яка стала основою для побудови моделі інформаційних потоків у межах управлінського механізму. Запропоновано також модель оцінювання впливу сучасних загроз на ефективність функціонування механізму, що базується на багатокритеріальному аналізі та експертних оцінках і дозволяє враховувати сценарні варіанти розвитку ризикових факторів. Додатково здійснено структурне моделювання управлінського механізму за методологією IDEF0, що дало змогу визначити взаємозв'язки між процесами, виявити проблемні елементи системи та обґрунтувати напрями її подальшого вдосконалення.

Наукова обґрунтованість та новизна представлених результатів проведених досліджень. У дисертації представлено нові науково обґрунтовані результати дослідження, що спрямовані на вирішення конкретного наукового завдання. Серед ключових положень і розробок, які характеризуються науковою новизною та оригінальністю, доцільно виокремити такі:

– теоретико-методичний підхід до визначення впливу основних факторів на ключові соціально-економічні показники діяльності підприємств, що, на відміну від інших, враховує як макроекономічні, так і соціальні фактори, а також галузеві показники для формування відповідного агрегованого інтегрального індексу, який відображає загальний рівень соціально-економічної активності та завдяки застосуванню методу множинної регресії уможливлює ідентифікацію факторів, що спричиняють зміни;

– науково-практичний підхід до визначення рівня ефективності управління соціально-економічною безпекою підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, орієнтованих переважно на окремі кількісні або якісні метрики, забезпечує цілісну та об'єктивну оцінку рівня реалізації управлінських заходів забезпечення соціально-економічної безпеки (окремо згруповані індикатори за економічною і соціальною складовими) та має практичну цінність (застосовано на діючих підприємствах хімічної промисловості) для виявлення динаміки загального інтегрального показника за кожною складовою за відповідний проміжок часу;

– технологію моделювання реалізації управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз, яка відрізняється від інших застосуванням методології IDEF0 для декомпозиції та графічної візуалізації процесів і підпроцесів зазначеного механізму з урахуванням негативного впливу цих загроз, що дозволило сформуванню науково обґрунтовану універсальну модель оптимізації безпекових управлінських процедур, і має важливе теоретичне та практичне значення для вдосконалення системи забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства.

– теоретичні положення щодо забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства, які, у порівнянні з відомими, визначають змістовне наповнення таких понять, як «економічна безпека підприємства», «соціальна безпека підприємства» та логічно поєднує їх сутність для визначення поняття «соціально-економічна безпека підприємства», що уможливило формування

теоретико-імітаційної моделі забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства;

– модель визначення зміни впливу сучасних загроз на реалізацію управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства, яка передбачає розподіл ідентифікованих загроз на внутрішні та зовнішні та застосування експертних оцінок за допомогою методу парних порівнянь для прогнозування сценаріїв можливого посилення, відсутності змін або послаблення їхнього негативного впливу, що, на відміну від існуючих статичних підходів до оцінювання, забезпечує адаптивне переналаштування пріоритетів управлінського механізму на актуальні загрози.

Основні положення наукової новизни мають суттєве значення як для подальших наукових досліджень, так і для практичної реалізації заходів із удосконалення управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. За результатами вирішення у дисертаційній роботі наукового завдання, що полягало у теоретичному обґрунтуванні та розробці методичних і прикладних засад формування та реалізації управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз, сформульовано низку теоретико-методичних положень, висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною та відображають особистий внесок автора у розвиток теорії менеджменту та безпекознавства. Відповідно поставлене наукове завдання виконано повною мірою та узгоджується з метою і змістом дослідження.

Отримання результатів дослідження стало можливим завдяки застосуванню системного підходу, у межах якого використано індукцію та дедукцію, порівняння і систематизацію, аналіз і синтез, непараметричні статистичні методи, анкетування та експертний аналіз, лінійну множинну регресію, метод аналізу ієрархій і парних порівнянь, методологію IDEF, морфологічний аналіз, графічний, історико-логічний та абстрактно-логічний

методи, що забезпечило комплексне дослідження управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз. Здобувач демонструє належний рівень володіння методологією наукового дослідження та вміння застосовувати її для розв'язання складних управлінських завдань у сфері забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства.

Наукове та практичне значення результатів дослідження. Здобувач у дисертаційній роботі представив результати дослідження, що сприяють формуванню та вдосконаленню управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз. Крім того, викладені наукові положення становлять науково-практичну цінність для розвитку теорії та практики менеджменту і безпекознавства.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати дисертаційного дослідження були впроваджені у діяльність підприємств: ТОВ «ІНСТАПЛАСТ» (довідка про впровадження № 4/2025 від 03.11.2025), ТОВ «Гал-Дизайн» (довідка № 08.09.2025/1 від 08.09.2025), ТОВ «Писанка» (довідка № 3-2025 від 02.10.2025), ТОВ «Лімасо Транс» (довідка № 092025-1.1 від 08.09.2025).

Крім того, наукові розробки та теоретичні узагальнення дисертації використано в освітньому процесі та науковій діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ (акт про впровадження результатів дисертації в наукову діяльність № 24 від 24.09.2025, акт про впровадження у освітній процес № 64 від 24.09.2025).

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час аналізу змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача фактів порушення академічної доброчесності не встановлено. Усі використані ідеї, положення та цитати інших авторів належним чином оформлені з обов'язковим посиланням на відповідні джерела.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. З урахуванням належного рівня наукового обґрунтування теоретичних і методичних положень, варто зауважити, що, як і будь-яке комплексне дослідження, дисертаційна робота

Маланчука Антона Михайловича містить певні дискусійні положення, до яких доцільно віднести:

1. На с.41 подано рис. 1.3, який розкриває основні елементи управлінського механізму забезпечення безпеки на підприємстві. Разом із цим, для повнішої відповідності тематиці дослідження було б корисно розширити перелік компонентів механізму, зокрема додати оцінювання ризиків, моніторинг показників безпеки, адаптивні управлінські рішення, а також систему зворотного зв'язку.

2. На с. 44 рукопису відображено рис. 1.4. Модель сутності управлінського механізму забезпечення безпеки. Дана модель має занадто узагальнений характер. Зокрема, доцільним було б чіткіше окреслити перелік суб'єктів і об'єкти управління, рівні реалізації механізму та основні взаємозв'язки між елементами.

3. На с. 69 рукопису відображено рис. 1.10. Схематична послідовність реалізації основних етапів формування управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства. Для посилення випереджального характеру підходу, доцільно було б передбачити окремий етап прогнозування потенційних загроз та оцінювання ризиків перед етапом 3, щоб механізм враховував не лише наявні, а й можливі негативні впливи.

4. У першому розділі роботи, присвяченому теоретико-методичним аспектам управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз, для більшої цілісності викладу варто було б ширше висвітлити соціальну складову безпеки, оскільки вона суттєво доповнює економічні підходи і підсилює прикладну спрямованість дослідження.

Корисним було б більш деталізовано окреслити питання зайнятості, добробуту та соціальної стабільності персоналу, а також взаємозв'язок між рівнем соціальної захищеності працівників і загальною стійкістю підприємства. Разом із цим, варто приділити в подальшому, додаткову увагу ролі корпоративної культури, мотивації та соціальної адаптивності колективу, оскільки ці чинники не рідко визначають здатність підприємства підтримувати

комплексну систему соціально-економічної безпеки у внутрішньому середовищі.

5. У другому розділі простежується невідповідність часових меж проведеного аналізу. Така різниця у виборі періодів ускладнює зіставлення отриманих результатів. З метою підвищення аналітичної узгодженості доцільно визначити єдиний часовий горизонт дослідження для всіх структурних частин. Це забезпечить логічну цілісність аналізу, коректність порівнянь і більш обґрунтовані висновки щодо впливу соціально-економічних загроз на функціонування підприємств.

6. На с. 122 рукопису відображено рис. 2.11. Інтегральний показник ефективності управління соціально-економічною безпекою за обраними підприємствами не є інформативним. Доцільно підписати дані та відобразити на рисунку цифрову характеристику досліджуваного показника в розрізі обраних для аналізу підприємств.

7. У підрозділі 3.1 подано змістовно насичений матеріал щодо формування механізму інформаційно-аналітичного забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз. Водночас у викладі не рідко простежуються близькі за змістом елементи та терміни, які частково перетинаються. Зокрема, паралельне використання двох моделей, а також понять «технологія формування», «механізм забезпечення» і «базові основи» може створювати враження, що описуються подібні процеси функціонування інформаційно-аналітичної системи. Це слід врахувати в майбутніх дослідженнях.

Водночас наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та можуть розглядатися як рекомендації для подальших наукових досліджень і поглиблення тематики.

Загальний висновок. Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць Маланчука Антона Михайловича свідчить, що подане дослідження є завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що характеризуються актуальністю, науковою новизною та мають вагоме теоретичне й практичне значення. Отримані результати дозволили автору

комплексно вирішити наукове завдання, яке полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці методичних засад формування і реалізації управлінського механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства в умовах впливу сучасних загроз.

Дисертаційна робота Маланчука Антона Михайловича виконана в межах міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Економічна безпека соціально-економічних систем» і за своїм змістом відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

З огляду на викладене, Маланчук Антон Михайлович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

**Доцент кафедри менеджменту
та економічної безпеки
навчально-наукового інституту
управління, психології та безпеки
Львівського державного
університету внутрішніх справ
кандидат економічних наук, доцент**

Оксана НАГІРНА

